

Жељко Марковић

Историјски архив

Ужице

МОМЧИЛО ВУКОВИЋ БИРЧАНИН (1911-1984)

– Приватни краљев секретар –

Анстракт: У мајском атентату 1903. године, трагично су настрадали тадашњи српски краљ Александар Обреновић и његова супруга Драга, рођена Луњевица. Тела краља и краљице тајно су сахрањена у току ноћи. Чин упока обавио је потпоручник Драгољуб Вуковић. Исте ноћи, када је извршио што му је било наређено, по другој команди, Вуковић одлази у Ваљево. Ту се жени Катарином Бирчанин, чукунуном Илије Бирчанина. Једно од њихове деце је и Момчило Вуковић Бирчанин. Кроз низ биографских и библиографских података, представљамо уједно живот и дело Момчила Вуковића Бирчанина, приватног секретара Краља Петра II Карађорђевића, оснивача и доживотног уредника часописа Бели орао, једног од најплодотворнијих и најпознатијих публициста југословенске, односно српске емиграције. И поред функције приватног краљевог секретара, коју је обављао у егзилу, Момчило Вуковић Бирчанин је још по много чему заслужио да га Ваљево упозна, препозна и запамти.

Кључне речи: рат, војска, академија, емиграција, књиге, краљ, Ваљево.

МОМЉИЛО ВУКОВИЋ БИРЉАНИН (1922-1984)

– King`s private secretary –

Abstract: In the May assassination in year 1903, Serbian King Aleksandar Obrenović and his wife Draga, born Lunjevica were tragically killed. The bodies of the King and the Queen were secretly buried during the night. The funeral ceremony was done by Lieutenant Dragoljub Vuković. Same night, after he finished what he was commanded to do, Vuković follows his second command and heads to Valjevo. There he marries Katarina Birčanin, great-granddaughter of Ilija Birčanin. One of their children was Momčilo Vuković Birčanin. Through series of biographic and bibliographic papers we present life and work of Momčilo Vuković Birčanin, who was private secretary of King Peter II Karađorđević, a founder and lifelong editor of magazine „White eagle” and one of the most fruitful and most known publicists in Yugoslavian, that is, in Serbian emigration population. Apart from his function of king`s private secretary, which he performed from exile, Momčilo Birčanin Vuković in many ways still deserves to be introduced to Valjevo, to be recognized and remembered.

Keywords: war, army, academy, emigration, books, the king, Valjevo.

По извршеном мајском атентату на краља Александра Обреновића и његову супругу Драгу, рођену Луњевица, ванредно издање листа

„Правда“ је најавило да ће тело убијеног краља Александра бити погребено у Раковици, а да ће краљица Драга бити сахрањена на Новом Гробљу у Београду. Међутим, тела су им пренета у болницу на обдукцију, а затим је потпоручник Драгољуб Вуковић добио наређење да их у највећој тајности по ноћи сахрани. Пренели су их у цркву Св. Марка у Београду где је за то отворена гробница Анке Јеврема Обреновића. Гробница је затворена без икаквог натписа на плочи. Ни шири круг завереника није упознат са овом чињеницом и она је чувана као „државна тајна“.

Исте ноћи, Драгољуб Вуковић је добио обавештење да је наредбом новопостављеног министра војног ђенерала Јована Атанацковића, постављен за водника Петог пешадијског пука у Ваљево. Позван је да по пријему наређења одмах напусти Београд и да све остане као највећа „војна тајна“, што је и учињено.

Катарина Бирчанин била је чукунука Илије Бирчанина, „оборкнеза испод Медведника“, како га је Филип Вишњић опевао у песми „Почетак буне против дахија“. Њен отац, Маријан Бирчанин, Илијин праунук, био је ваљевски трговац. Породица Катарине Бирчанин била је дубоко поштована у целом крају Колубаре и Јадра. Када је посечен кнез Илија, и пошто су тела, његово и кнеза Алексе Ненадовића „стајала више сати ниже ћуприје на пољници на Колубари“, Илијин момак Милић Кедић однесе тело у манастир Ћелије, где га и сахрани.

Драгољуб Вуковић

Каја, како су Катарину сви од милоште звали, и Драгољуб Вуковић, обећали су се једно другом у Ћелијама. Три године, након досељења у Ваљево, Драгољуб се оженио Кајом.

Драгољуб је добио нови дом, Кајину миражијску кућу у Ваљево у улици Кнеза Милоша број седамдесет, „приземну, са гостинском, спаваћом и дечијом собом, са три прозора са улице, а у авлији у продужетку су биле трпезарија и кујна; затим у дну авлије штала и шупа и пумпа за воду“. Крај се звао Брђани, по брдашцу које се лагано отискивало у Ваљево. Са њега су се код Кајине куће рачвасто сливала два пута којима су сељаци и сељанке са воловским колима улазили право у чаршију. У тој атмосфери, у корен балканског сукоба, рађала су се Вуковића деца:¹ кћери Бранислава и Јелисавета и синови Момчило и Милан.²

¹ Катарина Бирчанин је на порођај, по инсистирању свога супруга, одлазила у Београд, због, претпостављамо, бољих здравствених услова које је београдско здравство пружало.

² Преминуо недуго по рођењу.

Драгољуб, иако је био рођен у Београду, сродио се са Ваљевом. Упознавао је свако околно село, не само приликом бројних вежби и маневара, већ и приликом посета пријатељима, са супругом, као доцније и са њиховом децом. У те посете и обиласке, ишли су најчешће пешице, али врло често и колима, која су увек имали.

Путање тих шетњи и обилазака, заплавиће талас сарајевског атентата. Драгољуба ће рат затећи на служби у Ваљевској пуковској окружној команди, где му је командант био пуковник Љубомир Симић. Када је тринаестог јула 1914. године³ оглашена мобилизација војске, било му је тридесет четири године. Пре поласка у рат, примио је благослов од др Николаја Велимировића, свог вршњака и пријатеља, рођеног у Лелићу децембра 1880. године, истог месеца и године када и Драгољуб.⁴ Ускоро ће, уместо Николајевог руке, над својом главом угледати тамно небо над Цером.

За време борбе на Великом Грацу, првог дана Церске битке – трећег августа 1914. године, око подне, експлодирала је у његовој близини једна граната. Оборен је на земљу и изгубио је свест. Експлозије се никада није више сетио, само се сећао да је након неба над Цером, над собом угледао поново Кајино лице. Од супруге је чуо оно што су њој препричали војници који су га допремили до дома: наместили су га на коња, али он није могао усправно седети, него је целог пута био погнут, придржаван од војника са леве и десне стране. У таквом положају прешли су четрдесет километара. Успут су му мокрим крпама хладили главу. Његова супруга му је причала, да му је, када су стигли и одело било мокро од непрестаног квашења.⁵

У Ваљево је 15. августа стигао престолонаследник Александар. У подне је, тог дана, Драгољуб, заједно са ђенералом Леонидом Соларовићем, командантом Дринске дивизијске области, изашао да дочека уваженог госта. Престолонаследник је стигао тек у пола пет, поподне тога дана. Одсео је у кући Николе Јовановића. Ђенерал му рапортира да је стање у гарнизону такво, да као да о гарнизону нико не води рачуна и да је пропао од посла: осамнаест дана ради и дан и ноћ. И Драгољуб је исцр-

³ Датуми су унети по старом, Јулијанском календару.

⁴ Међу фотографијама из заоставштине господина Момчила Вуковића, препознајемо и фотографију на којој се налазе др Николај Велимировић и Драгољуб Вуковић. На тој фотографији је забележен тренутак када Вуковић прима благослов од господина Велимировића.

⁵ У периоду од 17. јула 1914. године до 17. децембра 1929. године, по старом календару, Драгољуб Вуковић, водио је дневник у коме је описао догађаје из периода Првог светског рата и прве године формирања нове државе, краљевине СХС. Дневници су вођени у више свезака, различитог формата. Подаци из ових дневника, приређени од стране његовог сина Момчила Вуковића, били су нам значајан извор података о биографији Драгољуба Вуковића.

пљен. Генерал га је предложио за ађутанта, што он није био у могућности да прихвати. Осећао је последице услед контузије након експлозије на Грацу, које су му онемогућавале нормално функционисање.

Девог септембра у Ваљево је дошао краљ Петар, због рањавања принца Ђорђа на Мачковом Камену. Тог је дана Драгољуб био на прегледу код доктора Аврама Винавера, који, заједно са докторима Ђорђевићем и Николајевићем, одлучује да га пошаље у Моравску војну болницу у Ниш.

У Ниш стиже 25. септембра. У октобру, приликом једног изласка у град, налеће на принца Ђорђа, пред чијим се аутомобилом и његовом вођњом Нишлије згражавају: „Не си је чудо, Георгије, тера си га...!“

Од принца Ђорђа је, октобра те године у Нишу, у хотелу „Европа“, Драгољуб добио икону Светог Николе на дар, освећену и донесену са Атоса.

Био је то златни октобар српског ратишта. Ускоро ће нишлијско октобарско лишће засути кржаве стазе албанских планина. Са иконом Светог Николе, коју је носио, коју је скривао, гледао и са којом је разговарао, прећиће Драгољуб Вуковић Косово, Метохију, Црну Гору, Албанију и стићи у Валону. Потом ће са њом препловити море до Крфа, а потом од Крфа до Солуна и преко Кајмакчалана, Македоније и стиће до Ваљева. Ту ће је донети и своје сину Момчилу - Моми, како га је од милоште звао. Те вечери, када је стигао у дом, као и увек, цела породица је отишла у гостинску собу и помолила се. Но сада, у очевом присуству, завршили су молитву, пред иконом Светог Николе, захвалницом: „Хвала ти Господе Боже што си нам оца вратио живог из рата.“

Момчило Вуковић, рођен 24. септембра 1911. године у Београду, умро је у Минхену 26. априла 1984. године,⁶ где је и сахрањен на гробљу Нордфридхоф, у северном делу града.⁷ По милости судбине био је писац и публициста. По гневу судбе, изгнаник и боем.

Основну и средњу школу завршио је у Ваљеву. Из дана ваљевског школовања, остао је један запис о једном дивном путовању ученика тадашње ваљевске Гимназије: “Био сам ђак гимназије у Ваљеву и припадник Ваљевског Стега извидника и планинки, који је припремио екскурзију од двадесет шестог до тридесет првог јула 1923. године, о којој је изашла штампана књижица на четрдесет пет страница под насловом „С Колубаре на Дрину“.

У ескурзији су суделовали: Владимир Албицки, професор ваљевске Гимназије; Драгољуб Обрадовић, суплент ваљевске Гимназије - старешина Стега; Алекса Струнцилић, матурант ваљевске Гимназије -

⁶ Датуми су дати по новом, Грегоријанском календару.

⁷ Сви подаци у тексту о господину Момчилу Вуковићу Бирчанину су добијени од његове поћерке, госпође Хер – архивска грађа у приватном власништву и из часописа „Бели орао“ .

стеговођа. Њих су пратили тадашњи и бивши ученици: Михаило Лазић, Лазар Лазић, Милан П. Марковић, Милош Савчић, Бранислав Васић, Живан Ј. Илић, Јовиша Лазић, Никола Радосављевић, Борисав Благојевић, Ђока Баћановић, Бора Петровић, Михаило Ристановић, Влајко Матић и Момчило Вуковић.

Рожањ је, како су тада учили ваљевске извиднике, било је име наше најмлађе и најкрвавије повеснице. Киша их је ухватила под самим врхом. Сачекаше да непогода престане скривени у жбуњу, па наставише. Уђоше у неку стару шуму, овде-онде проређену гранатама. Свуда су се још увек видели ровови, по њима конзерве, чауре, кости. На падини велико војничко гробље ограђено плотом - варош мртвих.

„Снага мртвих је страшна“, сећао се дуго година потом, у емиграцији, господин Вуковић. Незаборавао му је остао врх Рожња, без дрвећа - велика и пространа ливада. Испод њега је наишао на извор. Напише се водом са тог извора. Излазећи из шуме, на левој страни извидници угледаше људски костур. Разгледају лобању. На десној страни изнад слепоочнице зрно је ушло у мозак, округла правилна рупа, а од ње пукотине лево и десно. Можда је настрадао са суседних планина, можда са Тирола, мисле. Жале што им нису ту ашови да ове кости закопају. Мир им вечни!

У подне, тридесетог јула 1923. године, залепршала се застава Прве чете ваљевског стега извидника и планинки на врху Соколског града. Извидници су трубом и узвизима „Ура!“ поздравили своју заставу. Призори које Момчило никада неће заборавити. Са врха Рожња и Сокола, као да је на хоризонту сагледао и своју будућност и одредио смер ка њој. Осећај отаџбине, који га је опио на оном извору у оној шуми под Рожњем, определио му је, и поред очевог противљења, ток будућег школовања.

На Војну академију у Београду уписао се 1. октобра 1929. и завршио је 1932. године. До 1934. године служио је у Гардијској коњици, посећивао је ваздухопловну школу у Новом Саду и служио у VI ваздухопловној бригади. Бива унапређен у чин капетана и постављен за старешину прве и једине падобранске јединице Ратног ваздухопловства у војсци Краљевине Југославије.

Пред сам освит немачке окупације Југославије, нашао се у војној мисији у Бугарској, где је заробљен. Заробљеног, Бугари га спроводе од једне до друге размештајне просторије, где учава бројне немачке и бугарске трупе распоређене на граници са Југославијом. О томе, пошто је пуштен, обавештава надлежне у војном гарнизону у Скопљу. Из Скопља одлази за Београд, где на улицама затиче демонстранте. Двадесет седми је март 1941. године.

Почетак рата га затиче у Сарајеву, на задатку пребацивања службеника страних амбасада у которски залив. Ту га заробљавају Италијани и

до капитулације Италије, 1943. године, налази се у италијанском заробљеничком кампу. Затим је спроведен кроз више немачких заробљеничких логора, да би га крај рата затекао у логору Бремерворде, на северу Немачке, из којег га 1945. године ослобађају припадници канадског одреда савезничких трупа. Ослобођен је 1945. године, мршав и изнурен, правдајући тиме надимак Мумија, који је добио још раније од класних другова.⁸

Према ратним архивама, из Југославије је 1941. године одведено око шездесет хиљада ратних заробљеника, готово искључиво Срба; око четрдесет хиљада принудних радника и око дванаест хиљада политичких интернираца. Укупно их је било у Немачком Рајху и Италији око сто дванаест хиљада. По завршетку рата вратило се свега њих непуно тридесет хиљада, док је око осамдесет хиљада одбило да се врати због промене политичког система. Овај број биће повећан за још тридесет хиљада оних који су се повукли пред упадом Црвене армије. Од тога броја Енглези су партизанима насилно предали десет хиљада људи.

По завршетку рата, Момчило је најпре био официр за везу при британском Војном гувернеману у Бременфердеу. Затим је постављен за официра за везу при Тридесетом британском корпусу у ХанOVERу, при југословенској Краљевској војној мисији коју је водио мајор Марсел Марелић. Крајем септембра 1945. стигла је вест да ће краљ Петар II посетити логор бивших ратних заробљеника у Оснабрику и тамошње војничко гробље.

Био је 27. септембар – суморан и кишовит јесењи дан. Рано ујутро пошли су колима енглески пуковник Питерс, мајор Марелић и Момчило и када су стигли у логор, краљ се већ одмарао. Посетили су војничко гробље на коме је одржан кратак помен. Потом се краљ обратио Вуковићу са позивом да дође што пре у Париз, где је и сам намеравао да се пресели.

Крајем 1945, уз помоћ брата од стрица – Миодрага Вуковића, Момчило успева да се пребаци у Париз. У Паризу је већ био Богољуб - његов старији брат од стрица. Почиње да ради као дописник „Америчког Србобрана“ и сарадник је у париском недељнику „Тел Кел“.

⁸ За Вуковића је везана једна надасве интересантна анегдота. Наиме, једном приликом, док су га савезнички војници водили на место где је требао да буде ангажован као преводилац, поред Вуковића и војника, пролазила је колона цивила под војном пратњом. На Вуковићево инсистирање, из групе цивила издвојено је лице које се њему учинило сумњиво. Касније се испоставило да је то био Химлер, један од вођа Трећег рајха. Пажњу на себе Химлер је скрену тиме што му је врат био изразити бео у односу на лице, што је Вуковићу, који је заробљеништво провео уз припаднике СС трупа, значило да је носио висок оковратник, што је било карактеристично за припаднике наведених јединица.

Краљ је у то време био још у Лондону. Припремао се за прелазак у Француску, али је имао потешкоћа са добијањем дозволе за улазак. Како му је од француских власти предочено – у Паризу му је претила опасност по живот. Транзитном визом кроз Швајцарску, преко Монте Карла, на врло кратко стиже у Париз, одсевши у хотелу „Риц“. Одмах по краљевом доласку Момчило му предаје неколико својих елабората, између осталих и своје виђење кризе око Трста.⁹

Момчило Вуковић у друштву краља Петра II (десно)

Момчило Вуковић постаје приватни секретар краља Петра II. Краљ је за Лондон одлазио скоро сваког месеца. У Лондону је било највише дипломатских емиграната. Повремено би ишао и у Швајцарску, за које време је у његовом апартману остајао Момчило да га чува и да се јавља на телефон. Становао је недалеко од хотела, са братом од стрица - капетаном Богољубом Вуковићем, у улици Коњак Же број седам.¹⁰

По краљевом преласку у Сједињене Државе Америке, 1948. године, Момчило се враћа у Немачку. Запошљава се код америчке армије у

⁹ Вуковић Бирчанин, 1975.

¹⁰ Архивска грађа у приватном власништву Анемари Хер – Подаци из рукописне грађе Момчила Вуковића о његовој рођаци Милени Павловић Барили: „На раскршћима светова“.

Европи, као цивилни чиновник. У Минхену упознаје Петронелу Нели Фром и она му ускоро постаје супруга и сапутник до краја живота.¹¹

У Минхену Момчило покреће издавање часописа „Бели орао“, орган Српске народне одбране у СР Немачкој и постаје његов доживотни уредник. У то време почиње да се активно бави писањем и списатељско занимање не напушта до краја свог века. Из Србије му, у коју није могао да се врати, сестра Бранка доноси икону Светог Николе. На тој икони он препознаје и не заборавља мапу пута, којим је његов отац Драгољуб прешао од Ниша, Албаније, Крфа и Солуна до Ваљева. А отуд од Ваљева, стигао некако сада све до Минхена. Испод те иконе, наставља и проширује свој списатељски опус.

Објавио је историјске радове: „Гаврило Принцип“, „Победа братственика српско-православног храма у Трсту“, „Српски студентски покрет“, „Са Краљем Петром II Карађорђевићем у изгнанству“ и „Косовска битка“.

Написао је следеће књиге:¹²

„Краљ Александар I Карађорђевић (1888-1934)“

„Краљ Петар II Карађорђевић (1923-1970)“

„Генерал Драгољуб Дража Михајловић (1893-1946)“

„Никола Пашић (1845-1926)“¹³

„Голгота и васкрс Србије – очев дневник Првог светског рата“

„Вук СТ. Караџић (1787-1864)“

„Династија Немањића, жене владара, задужбине и црква (1168-1371)“

„Петар II Петровић Његош“ (1813-1851)“

Међу необјављеним рукописима налази се роман „Карађорђе (1752-1817)“ и радови: „Косовска битка 15. јуна 1389. године“, „О српском праву на Косово и Метохију“, „Др. Милован Миловановић – творац Балканског споразума“, „Деспот и гроф Ђорђе Бранковић и сеоба Срба са Партријархом Арсенијем Чарнојевићем (1645-1711)“, „Димитрије Туцовић – социалдемократата погинуо у Колубарској битци 1914“, „Тра-

¹¹ У посвети своје књиге „Краљ Александар I Карађорђевић (1888-1934)“, Вуковић је записао 29. септембра 1973. у Минхену: „Верном сараднику и сапатнику на заједничком путу живота, мојој жени Нели, посвећујем редове овога рада. Као што Ана Марија, рођена Краус, Немица, пође за Вука Стефана Караџића, оца српског језика и посвети њему и српству 46 година свога живота, тако и моја жена Нели, као и бројне друге, посветише своје животе нама у изгнанству и са нама српству, коме одадосмо верни до последњег даха.“

¹² Књиге су објављене у Немачкој у издању аутора, у периоду од 1974-1983. године, у редоследу у коме су наведене. Штампане у офсету, у издању аутора и уз материјалну помоћ архитекте Волфганга Хер, супруг Бирчанинове поћерке.

¹³ Октобра 1997. године у Србији је објављена књига о Николи Пашићу, аутора Момчила Вуковића Бирчанина, у библиотеци „Српски великани“, независна издања. Права на публикавање пренела је госпођа Нели Вуковић, удова аутора, како је у импресуму књиге наведено.

гична судбина госпође Милене Павловић Барили“; „Побијени Срби – политички емигранти“; „Постанак израза 'Велика Србија' и 'Великосрпство' и различита значења“.

У заоставштини Момчила Вуковића налазе се збирка фотографија. Ове фотографије сведоче на одређен начин и о годинама Првог светског рата, односно људима и догађајима које је тај рат понео у свој вртлог. Највећи део односи се на службовање Вуковића у војсци Краљевине Југославије, као и животу у емиграцији. Посебно истичемо документарну вредност ових последње наведених фотографија. На многима препознајемо краља Петра II, принца Томислава, краљицу Марију, црквене великодостојнике и српске грађане који живе у иностранству. Писма адресована на Вуковића, од кнеза Павла, кнегиње Олге, принца Томислава Карађорђевића, бугарског краља Бориса, као и братства манастира Хиландар, значајан су прилог успомени на Вуковића, људе и време у којем је живео.¹⁴

Ишчитавајући Вуковићево списатељско дело, на много места сусрећемо се са Ваљевом и именима многих Ваљеваца. На истуреној, од домовине стази свога животног пута, стално је мислио о свом крају и пореклу. У знак пијетета, очевом презимену, додао је и мајчино – Бирчанин. Тиме је недвосмислено истакао своја осећања према граду из којег је потекао.

Вуковић је укопан на једном гробљу, како смо навели, у северном делу града Минхена. Указом му је посредно одузето држављанство Југославије, али својим радом он је увек заливао успомену на земљу из које је поникао.

У граду Ваљево још увек постоји и улица и кућа и „место на коме се рачвају ваљевски путеви“. Један од тих путева повео је Момчила за заборав, други га враћа у Ваљево.

Извори и литература

- Архивска грађа у приватном власништву Анемари Хер, Тенерифе, Шпанија – *Свеске ратних дневника генерала Драгољуба Вуковића*.
- Архивска грађа у приватном власништву Анемари Хер, Тенерифе, Шпанија – *Лична преписка, заоставштина Момчила Вуковића Бирчанина и збирка фотографија из заоставштине Момчила Вуковића Бирчанина*.

¹⁴ Приликом отварања изложбе „Кнез Павле Карађорђевић, краљевски намесник 1934-1941“, 18. октобра 2010. године у Историјском архиву у Ужицу, госпођи Јелисавети Карађорђевић, ћерци кнеза Павла, писац ових редова предао је, уз посебно задовољство и част, за ту прилику приређен албум. У том албуму су се, поред фотографија на којима је био принц Павле, нашао и писма упућена Момчилу Вуковићу од кнегиње Олге и посебно од принца Павла.

- Вуковић Бирчанин, 1975 – Момчило Вуковић Бирчанин: „Краљ Петар II Карађорђевић (1923-1970)“, Минхен, 1975.
- Вуковић Бирчанин Момчило: „Голгота и васкрс Србије“, Минхен 1979.
- Часопис „Бели орао“, орган Српске народне одбране у СР Немачкој.
- Мемоарска грађа: казивања госпође Анемари Хер.

Summary

Momčilo Vuković Birčanin was born in Belgrade in 1911. He was the son of general Dragoljub Vuković and Katarina Vuković, born Birčanin. Lieutenant Dragoljub Vuković was one of the immediate participants in The May Overthrowing in 1903 on King Aleksandar Obrenović, after which he got transferred to service in Valjevo. There he marries Katarina, great-granddaughter of Duke Ilija Birčanin. Tragic destiny of Serbia led Dragoljub to fight in the First World War. Soon after his return from the War, his wife dies. He remains alone with three children: two daughters and one son – Momčilo. Following his father's footsteps, Momčilo Vuković enrolls and finishes the army academy. The Second World War finds him as Yugoslavian Air force brigade captain. As a captain, he gets captured and taken into Italian military prisoner's camp near Rome. After the capitulation of Italy, he is being captured by the German Wehrmacht forces. He was released by the Canadian Corps of allied military forces from Bremervörde camp, located in the northern Germany. After the War, he remains in Europe. During one of his visits to Germany, King Peter II invites Momčilo to move to Paris, which he accepts. There he performs the duties of king's private secretary. When the King returns to United States, Momčilo returns to Germany, to Munich, and there he marries Petronella From. He starts publishing magazine "White Eagle" and becomes its lifelong editor. Apart from this, he starts writing and publishing books with themes related to Serbian history and famous Serbian historical figures. He died in Munich in 1984, in his seventy-third year. He was buried in Munich, on Nordfridhof cemetery in the northern part of the city. Years spent in exile he lived without Yugoslavian citizenship and he persistently denied German citizenship. Through his publishing work, he kept his connection with homeland and that is quite enough to give him the citizenship for which he yearned for and deserved.